

torię oraz obrzęd, a także omówił jej poszczególne części; przy pisaniu *Historii o św. Annie* (Kr 1577; fragmenty pt. *Cały świat nie pomieściłby ksiąg*, Wwa 1996) korzystał zapewne z utworu J. Trithemiusa *De laudibus s. Annae tractatus*; przetłumaczył *Historia pulchra Piotra Radzyńskiego* pt. *Historia o obrazie w Częstochowie Panny Maryjej i o cudach rozmaitych tej wielbnej tablice* (Kr 1568) i J. Długosza *Historia o św. Stanisławie, biskupie krakowskim* (Kr 1578, 1585); w dorobku pozostawił też traktaty łac. *Expositio decalogi* – zbiór nauk dotyczących przykazań boskich i *Expositio orationis Domini* – omówienie poszczególnych prośb *Modlitwy Pańskiej* (rpsBJG).

J. Okoń, *Spór o autorstwo „Historii o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim”*, ZNUJ(HL) 14(1968) 25-40; J. Związek, *M. i jego działalność kaznodziejsko-literacka*, w: *Studia historyczne*, Lb 1968, I 9-106 (bibliogr.); J. Ziomek, *Renesans*, Wwa 1973, 2002¹¹, 111-115; J. Krzyżanowski, PSB XXI 150-151; J. Lewański, *Dramat i teatr średniowiecza i renesansu w Polsce*, Wwa 1981; LPol I 668-669; I. Teresińska, *Dawni pisarze polscy od początków piśmiennictwa do Młodej Polski. Przewodnik biograficzny i bibliograficzny*, Wwa 2002, III 52-53 (bibliogr.).

Jolanta Koziej

MIKOŁAJEWICZ STEFAN ks., zm. ok. 1761, teolog moralista i polemistą.

Pochodził z lwowskiej szlach. rodziny orm.; uzyskał licencjat z teologii w teatynskim Pap. Kolegium Orm. we Lwowie; od 1747 był prob. parafii orm.kat. pod wezw. Świętej Trójcy, Nawiedzenia NMP i św. Grzegorza Oświeciciela, eryg. 1742 w Mohyłowiu Podolskim. M. jest autorem pisma z zakresu teologii dogm.-mor. *Synopsis theologiae christianae dogmatico-moralis, brevissimis quaestiuiculis praenecessariis adaequatisque resolutionibus constans*, [...] *primo in lucem prodiens* (Lw 1772) o charakterze katechizmowym, w którym grzech określa jedynie przez relację do prawa, a kwestie nawrócenia, pokuty i traktowania recydywistów ocenia bardzo surowo; pozostawił także polem. pracę *Krótkie i jasne dowody na zniesienie z gruntu wszystkich luterskich i innych jakichkolwiek heretyckich błędów* (Berdyczów 1774) oraz popularny szkic *Krótkie zebranie cudów i łask Najświętszej Panny Maryi w obrazie Mohyłowskim przez trzy dni płaczący* (Lw 1759), opisujący wydarzenia i łaski związane z cudownym obrazem *Matka Boża Płacząca*, znajdującym się w ołtarzu gł. kościoła orm.kat. w Mohyłowiu.

Jocher II 254; S. Barącz, *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*, Lw 1856, 198-200; tenże, *Rys dziejów ormiańskich*, Tarnopol 1869, 161; Estr IX 282, 404, 423, XXII 377-378; J. Bajda, *Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku*, DTKP II 1, 292; B. Brzuszek, SPTK III 125; T. Isakowicz-Zaleski, *Słownik biograficzny duchownych ormiańskokatolickich oraz duchownych rzymskokatolickich pochodzenia ormiańskiego w Polsce w latach 1750-2000*, Kr 2001, 78.

Stanisław Józef Kozła

MIKOŁAJEWSKI DANIEL, ur. 1560 w Radziejowie (Kujawy), zm. 8 IV 1633 w Dębicy, tłumacz i polemistą.

Pochodził z niezamożnej rodziny szlach.; 1581 przebywał we Frankfurcie n. Odrą, a 1586 Heidelbergu; 1591 został pastorem zboru w Radziejowie; 1595 był jednym z organizatorów i notariuszem synodu ewang. w Toruniu; 1597 brał udział w konwokacji w Brodnicy, po której ugruntował się podział na luteran, reformowanych i → braci czeskich, a 1599 w Wilnie w zjeździe reformowanych i prawosławnych; 1601 przebywał w Bazylei i Genewie, gdzie opiekował się m.in. synami wojewody kujaw. A. Leszczyńskiego; 1615, po likwidacji zboru radziejowskiego, przeniósł się do Izbicy Kujaw.; był zwolennikiem → sandomierskiej zgody, zbliżając się w poglądach do braci czes. i doprowadzając ostatecznie 1627 na synodzie w Ostrorogu do zjednoczenia obu wyznań, kiedy został wlkp. superintendentem zjednoczonych Kościołów; po przejściu na katolicyzm jego patronów 1627 zamieszkał w Świerczynku, gdzie był pastorem do końca życia. Od 1604 pracował nad poprawkami do *Biblii brzeskiej*; dokonał także samodzielnego przekładu, ukończonego 1623, wyd. jako *Biblia gdańska* (Gd 1630-32; → *Biblia IV C 2*); jego tłumaczenie było powszechnie używane przez niekatolików w Polsce aż do wydania *Biblii*

warszawskiej (Wwa 1975). Opublikował m.in.: *O sakramencie Ciała i Krwi Pańskiej* (bwm 1590) – polemika z J. Wujkiem, *Vindiciae ad Ministromachiam Rescii* (To 1593), *Disputatio wileńska de primatu Petri* (To 1599) i *Syncretis abo zniesienie nauki* (Gd 1609) – polemika z M. Łaszczem.

M. Sipayłłowna, *W sprawie genezy Biblii gdańskiej*, RP 6(1934) 144-151; H. Barycz, *Z dziejów polskich wędrowek naukowych za granicę*, Wr 1969; M. Sipayłło, PSB XXI 154-156; Z. Kropidłowski, *Próba oceny Biblii gdańskiej*, StGd 5(1983) 44-78; J. Dworzaczkowa, *Bracia czescy w Wielkopolsce w XVI i XVII wieku*, Wwa 1997; J. Szturc, *Ewangelicy w Polsce. Słownik biograficzny XVI-XX wieku*, Bielsko-Biała 1998, 201-202; W. Sławiński, *Toruński synod generalny 1595 roku*, Wwa 2002.

Rafał Leszczyński

MIKOŁAJKI, miejscowość i parafia w dek. mikołajskim w diec. ełckiej.

Pierwsza wzmianka o M. jako staroprus. osadzie rybackiej i wsi kośc. pojawiła się 1444 (wielki mistrz zak. krzyżackiego Konrad von Erlichshausen nadał część ziemi Wawrzyńcowi Prusowi); ich nazwa pochodzi od patrona kaplicy św. Mikołaja, usytuowanej na wzgórzu wiatracznym w M.; w końcu XV w. osiedlili się tu Mazurzy, którzy zmuszeni do formalnego przejścia na protestantyzm, pielęgnowali nadal praktyki wyznania rzym.kat., m.in. pielgrzymując (XV-XIII w.) do in. miejsc kultu na tym terenie; 1726 M. otrzymała prawa miejskie.

Istniejący tu kościół w pocz. XV w. był obsługiwany przez krzyżackiego kapelana z Rynu; po II wojnie świat. wraz z napływem nowej ludności zwiększyła się liczba katolików, którzy gromadzili się początkowo w drewnianym kościele MB Różańcowej z 1910 (w czasie II wojny świat. zamieniony przez Rosjan na stajnię); parafię MB Różańcowej erygował 1948 późniejszy bp gorzowski Th. Bensch; 1979-80 przeprowadzono renowację świątyni.

Drugą parafię pod wezwaniem św. Mikołaja erygował 1990 bp E. Piszczy przy kaplicy MB Miłosierdzia w Taltach; (kościół zbudowano 1998-2000); od 2004 wydawana jest gazetka par. „Święty Mikołaj”.

Do dekanatu M., eryg. 1992 przez bpa W. Ziembę, należy 7 parafii: Baranowo, Kosewo, 2 w M., Ukta, Uzranki, Wóznice.

Na terenie M. znajduje się też parafia ewang.-augsb. Świętej Trójcy; kościół, wzmiankowany 1535, odbudowany 1686-88, był wielokrotnie niszczone; 1842 na jego miejscu wybudowano nowy (wg projektu Springera z Angerburga i ces. mistrza Ralcherta z Ełku). W 1973 z inicjatywy ks. Władysława Pilcha-Pilchowskiego powstało tu Muzeum Reformacji Ziemi Mazurskiej (do 1988 mieściło się w budynku kościoła, obecnie w dawnej szkole), w którym przechowywane są kancjonały ewang., postylle, modlitewniki (od XVII w. do czasów obecnych), tłumaczenia *Augsburskiego wyznania wiary* i pism M. Lutra oraz par. dokumenty; ponadto 1994 został oddany do użytku Ewang. Dom Opieki Arka.

H. Rygiel, *M. i okolice*, Wwa 1973; J. Maliszewski, *M. i okolice*, Ketrzyn 1994; SzmEl (1994) 149, 151-152, (1997) 200-202, (1999) 139; J. Bałdowski, *Warmia. Mazury. Suwalszczyzna*, Wwa 1996, 1997, 226-227; *Wykaz parafii w Polsce*, Wwa 2001, 70, 2006, 125, 702.

Jolanta Koziej

MIKOŁAJKI POMORSKIE, wieś i parafia w dek. prabuckim w diec. elbląskiej.

Na miejscu wczesnośredniow. siedliska słow. w 1. poł. XIII w. lokowano wieś na prawie chełmińskim, wzmiankowaną jako Borucin (1242) i Niclausdorf (1248, 1250); ok. 1236 zdobyta przez Krzyżaków, po powstaniu państwa krzyżackiego znalazła się między granicami komturii malborskiej i dzierzgońskiej; należała do różnych rodów (m.in. Kamińskich, Oswaldów i Schreiberów); na mocy II pokoju toruńskiego (1466) włączono ją do Polski (Prusy Król., 1468-1772 w starostwie sztumskim); od 1772 znajdowała się w zaborze prus.; jeszcze na pocz. XX w. była ośrodkiem polskości (m.in. przed I wojną świat. działała tu pol. biblioteka, a w okresie międzywojennym: kat. ochronka, Towarzystwo Kobiet i szkoła); po plebiscycie 1920 na Powiślu pozostała w granicach Niemiec; od 1945 ponownie jest w Polsce.